

Oponentský posudek na diplomovou práci Miroslava Růžičky: Zákaz diskriminace podle Evropské úmluvy o lidských právech a práva EU

Diplomová práce je věnována zajímavému a aktuálnímu tématu zákazu diskriminace v evropských systémech ochrany lidských práv, tj. v systému Rady Evropy a v systému Evropských společenství/Evropské unie. Autor předkládá kvalifikovaný rozbor daného tématu, opřený o studium řady primárních i sekundárních pramenů. Práce hojně čerpá z české i zahraniční (anglicky, francouzsky a německy psané) odborné literatury a také, což je jejím velkým přínosem, na mnoha místech využívá relevantní judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Evropského soudního dvora. Práce má standardní rozsah (79 stran) a je logicky členěna na dvě základní části, které doplňuje relativně stručný úvod a závěr.

V úvodu autor vymezuje pojem diskriminace, vysvětluje důvody volby tématu a nastiňuje základní strukturu diplomové práce. Zmiňuje se rovněž o pramenech a literatuře, ze kterých čerpal, tato pasáž je ale bohužel velmi krátká a objevují se v ní některá tvrzení, z nichž vzhledem k vysokému stupni obecnosti lze vyčíst jen málo konkrétního („*různým otázkám /.../ je věnována /.../ různě intenzivní pozornost*“, „*některé aspekty této mezinárodněprávní úpravy v české literatuře stále chybí*“).

První část práce se zabývá zákazem diskriminace podle Evropské úmluvy o lidských právech. Autor nejprve obecně představuje institucionální rámec ochrany lidských práv v systému Rady Evropy a následně se zaměřuje na samotný zákaz diskriminace tak, jak je tento zakotven v článku 14 Evropské úmluvy a v Protokolu č. 12 k ní. V závěru se pak zabývá rozhodnutími Evropského soudu o porušení či neporušení článku 14 Evropské úmluvy ze strany České republiky. Celá první část práce je zpracována velmi pěkně a pečlivě. Autor se neomezuje na povrchní představení antidiskriminační úpravy Rady Evropy, ale podrobně a zasvěceně vysvětluje a hodnotí obsah a význam jednotlivých relevantních ustanovení. Např. v případě článku 14 je pozornost věnována jak způsobu, jakým Evropský soud zjišťuje porušení (*test rovnosti/srovnatelnosti, test důvodnosti tvořený zkouškou legitimacy a přiměřenosti*), tak i jednotlivým diskriminačním důvodům a vztahu článku k hmotněprávním ustanovením Evropské úmluvy. U Protokolu č. 12 se zase autor vedle představení obsahu pouští i do hlubšího hodnocení přínosu dokumentu a nevyhýbá se ani upozornění na jeho problematické aspekty. V rámci ústní obhajoby by se autor mohl zamyslet nad řešením případné kolize nároků podle článku 14 a Protokolu č. 12, na jejíž možnost sám upozorňuje (str. 34), a navrhnout alternativy k názoru S. Trechsela, který se mu, oprávněně, nezdá jediný možný.

Druhá část práce zkoumá zákaz diskriminace podle práva ES/EU. Autor volí podobný postup jako v předchozí části, tj. nejprve stručně charakterizuje lidskoprávní mechanismus ES/EU obecně, poté se soustřeďuje na jednotlivé platné prameny úpravy (a to prameny jak primární, tedy zakládací smlouvy, tak sekundární, tedy různé směrnice), následně se zabývá právně nezávaznými dokumenty a dokumenty, jež zatím nevstoupily v platnost (Charta základních práv EU, Smlouva o Ústavě pro Evropu), a nakonec si všímá implementace a dodržování unijního, resp. komunitárního zákazu diskriminace v České republice. I ve druhé části práce prokazuje autor schopnost pracovat s prameny a rozebrat je s pomocí vědecké metody. Text opět rozumným způsobem kombinuje prvky deskriptivní a analytické a pokouší se nejen o zhodnocení současného stavu, ale i o nastínění perspektiv budoucího vývoje.

V rámci ústní obhajoby by autor mohl zodpovědět následující dotazy. Za první, proč považuje SES za mezinárodní smlouvu svého druhu (str. 43), resp. v čem se tato smlouva odlišuje od jiných mezinárodních smluv. Za druhé, co má autor na mysli tím, že v důsledku přijetí čl. 6 SEU se komunitární úprava lidských práv stala bezprostředně aplikovatelná na území členských států (str. 43). V kontextu této otázky by se autor mohl obecněji zamyslet nad vztahem komunitární a unijní úpravy zákazu diskriminace. Za třetí, autor mezi výhody komunitární ochrany lidských práv řadí to, že se tato vztahuje vedle občanů EU i na osoby třetích států a bezdomovce (str. 45). Má toto tvrzení *a contrario* znamenat, že jiné úpravy (např. úprava platná v rámci Rady Evropy) se na tyto osoby nevztahují? Za čtvrté, co autor rozumí pod pojmy přímá použitelnost a přímý účinek mezinárodních smluv (str. 61, str. 65) a jaký rozdíl vidí mezi oběma termíny.

Závěr práce stručně shrnuje poznatky, ke kterým autor dospěl. Jedná se bohužel z větší části opravdu o pouhé shrnutí, které navíc zůstává omezeno, jak autor sám uvádí, jen na některé závěry a paralely. Je určitě škoda, že je závěr pojat právě tímto způsobem. Bylo by totiž možné a jistě i legitimní očekávat, že po odděleném představení obsahu, významu a kladů i záporů dvou hlavních evropských systémů zákazu diskriminace přistoupí autor na konci práce k určité syntéze, která by na komparativní bázi zhodnotila shody a rozdíly obou systémů. Právě taková komparace by ostatně nejlépe odůvodnila vymezení tématu, tedy rozhodnutí pojednat v práci současně o zákazu diskriminace podle Evropské úmluvy o lidských právech a podle práva ES/EU. Je pravda, že autor na některé paralely upozorňuje již v samotném textu a část z nich připomíná v závěru, v obou případech se ale jedná jen o útržkovité nastínění otázky, která by si rozhodně zasloužila hlubší rozbor.

Přes uvedenou výhradu lze diplomovou práci Miroslava Růžičky na téma *Zákaz diskriminace podle Evropské úmluvy o lidských právech a práva EU* považovat za zdařilou. Práce obsahově i formálně převyšuje běžný standard diplomových prací na Právnické fakultě UK, a proto ji – s výhradou úspěšné obhajoby – předběžně hodnotím jak výbornou.

V Praze dne 20. října 2006

PhDr. Mgr. Veronika Bílková, PhD., E.MA